

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีจุดมุ่งหมายเพื่อการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลป วัฒนธรรมไทย การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักพึ่งตนเอง ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีแนวทางในการจัดการศึกษาโดยที่การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลป วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา
4. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษานำ้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขนอกจากนั้น ยังกำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา

ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม (พระราชบัญญัติการศึกษา, 2542)

จุดมุ่งหมายและแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษานับใหม่ให้ความสำคัญกับความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย มีทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และเน้นให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรที่เกี่ยวกับชุมชนสังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีความรู้มีทักษะในการประกอบอาชีพได้ สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองและท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาด้านปัญหาด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ อังกุล สมคะเน (2534) พบว่าศึกษานิเทศน์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ สงกรานต์ คำพิสัย (2535, หน้า 146) พบว่าสภาพปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูนั้นเกิดจากการที่ครูขาดความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพราะไม่ได้รับการอบรมมาก่อน และได้ตรงกับผลงานวิจัยของสุรชาติพย์ งามนิลย์ (2537) ที่พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นมาก่อน และวารกรณ์ บางเลียง (2535) ได้ศึกษาพบว่า ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นส่วนใหญ่ ได้แก่ทักษะในการพัฒนาหลักสูตรของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ส่วนสุพิศม์ สมศรี (2541) พบว่า ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาจะมีปัญหามากในเรื่องบุคลากร มีงานในความรับผิดชอบมากเกินไป ขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การปรับปรุงและพัฒนาตนเองของบุคลากร และการได้รับการแนะนำจากวิทยากร

จากปัญหาที่พบข้างต้นพอสรุปได้คือ

1. ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรไม่ว่าจะในด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร และทักษะประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
2. ครูไม่มีเวลาในการศึกษาหาความรู้และฝึกสร้างหลักสูตรท้องถิ่นด้วยตนเอง

แนวทางในการแก้ปัญหาทั้ง 2 ประเด็น แนวทางหนึ่งคือ การจัดให้ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้วยการเตรียมเครื่องมือในการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรม การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ให้พร้อม โดยให้ครูสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามเวลาและความสามารถของแต่ละคน โดยการสร้างโปรแกรมช่วยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับครูในโรงเรียน โดยที่โปรแกรมที่สร้างขึ้นมานี้จะมีลักษณะเป็นมัลติมีเดียและเป็นโปรแกรมที่ผู้ใช้สามารถเรียนรู้วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและมีการฝึกพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะโปรแกรมจะอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านทฤษฎี ด้านเสียง ด้านกราฟฟิก ด้านความรู้สึกล้วน ด้านการโต้ตอบ ด้านการกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น (นพคุณ รุ่งเรืองศิริพันธ์, 2534, หน้า 170-172)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมช่วยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ผลการวิจัยนี้จะทำให้ได้ “โปรแกรมช่วยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น” ที่มีประสิทธิภาพโปรแกรมหนึ่ง
2. ทำให้ได้หลักสูตรท้องถิ่นของจังหวัดตราด
3. ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นและเหมาะสมกับสถานการณ์เฉพาะของโรงเรียนและท้องถิ่นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้สุ่มมาจากกลุ่มประชากร ของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด โดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 30 คน
2. เนื้อหาของโปรแกรมช่วยสร้างหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย
 - 2.1 ความหมายและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.2 แนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.3 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามทฤษฎีของ ทาบา
3. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ใช้ แบบแผนของ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ซึ่งประกอบด้วยวงจรกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน ตามทฤษฎีของทาบาค คือ

- 3.1 วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการและความจำเป็น
- 3.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1
- 3.3 คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน
- 3.4 จัดลำดับเนื้อหาวิชาที่คัดเลือกมา
- 3.5 คัดเลือกประสบการณ์
- 3.6 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามลำดับก่อนหลัง
- 3.7 ประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โปรแกรมช่วยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ผู้วิจัยออกแบบและพัฒนาขึ้น เพื่อเสนอแนะวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยนำเสนอเนื้อหาที่มีลักษณะของการผสมผสานสื่อหลายๆ ชนิดร่วมกัน เช่น ข้อความ ภาพ ภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ และเสียง
2. หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง เอกสารหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์เฉพาะของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการ และสภาพ ชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น
3. ประสิทธิภาพของโปรแกรมช่วยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึงระดับประสิทธิภาพของโปรแกรมและประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้จากการใช้โปรแกรมวัดได้ด้วยแบบประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมโดยผู้ใช้โปรแกรมและแบบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่นโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา โดยระดับการยอมรับที่ค่าเฉลี่ย 3.0 ขึ้นไป
4. แบบประเมินโปรแกรมช่วยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึงแบบประเมินประสิทธิภาพการทำงานของโปรแกรม ด้านการออกแบบ ด้านคุณภาพการนำเสนอ ด้านเนื้อหา ด้านคู่มือการใช้โปรแกรม วัดได้จากความคิดเห็นของผู้ใช้โปรแกรม
5. แบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึงแบบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรที่สร้างด้วยโปรแกรมช่วยพัฒนาหลักสูตรใน 5 ด้านคือด้านการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย ด้านเนื้อหาและการจัดลำดับเนื้อหา ด้านประสบการณ์และการจัดประสบการณ์ และด้านการวัดผลประเมินผล วัดได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา